

AHISKA TÜRKLERİNDE KİŞİ ADLARI

Minara ALİYEVA ESEN*

ÖZET

Bu çalışmada Ahıska Türkleri sosyo-kültürel bağlamında kişi adları üzerine yapısal ve semantik bir değerlendirme yapılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Ahıska Türkleri, kişi adları, adbilim.

ABSTRACT

Personal Names in The Ahıska Turks

This essay deals with personal names in the socio-cultural context of Ahıska, an evaluation is made according to structural and semantical aspects of the materials.

Key Words: Ahıskas, personel names, onomastic.

Giriş

Kişi adları, filoloji, dilbilim, kültür tarihi ve halkbilim çalışmaları açısından önem taşımaktadır. Bir insana ad verilmesi bir ulusun kültürüyle çok sıkı ilişkili bulunmakta, öte yandan, adın insan için taşıdığı değere de ışık tutmaktadır. (Aksan 1998; s. 115)

Yeryüzünde ad verme olgusundan yoksun tek bir topluluk ve toplum görmek olası değildir. (Taş 2005; s. 106) Her milletin kültüründe adların önemli bir yeri vardır. Adlar, o milletin kültüründen, örf ve âdetlerinden izler taşır. Özellikle Türk milleti gibi, büyük bir coğrafyaya yayılmış ve çeşitli

---

* *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Görevlisi..*

kültür daireleri içine girmiş bir milletin farklı kültürlerden nasıl etkilendiğini ve bu çevreleri nasıl etkilediğini göstermesi bakımından adlar büyük önem taşımaktadır (Gül 2001; s. 55).

Türk kişi adlarına bakıldığında; Türklere güçlü hayvanların adları, güzel görünüşlü, uysal hayvanların adları, şehirlerin ve ülkelerin adları, nehir, göl ve denizlerin adları, kavimlerin adları, bitkilerin adları, değerli madenlerin adları, gök isimlerinin adları, renklerin adları vb. ile kurulmuş “kişi adları” verilmiştir. Türklerin Şamanizm’e, Budizm’e, Manihaizm’e ve özellikle de İslamiyet’e girdikleri ve bu dinî-sosyal çevrelerin etkisiyle birbirinden oldukça farklı adları kullandıkları da görülür.

Uzun tarihimiz boyunca girdiğimiz medeniyet dairelerinin anlayışına uygun olarak, kültürümüzde ad verme geleneği ve bu geleneğe bağlı olarak verilen kişi adları az çok değişiklik geçirmiştir (Boz 2004; s. 1). Türklerin İslamiyet’e geçmesiyle eski Türkçe adlarla Müslüman adları birlikte kullanılmıştır. İslamiyet, Gök Tanrı inancından sonra Türkleri etkileyen ikinci bir din olarak Türklerin büyük çoğunluğunun milli kimliğinin önemli bir kısmı olunca, birçok Arapça ve Farsça kişi adları, tıpkı diğer edebiyat ve sanattaki bazı kelimeler gibi Türkçeleştirilmiştir.

Bunların dışında, zaman zaman, günün modasına uygun olarak, Türk çocuklarına Arapça ve Farsça isimlerden başka, Çin, Hint-Tibet, İngiliz, Yunan, İslav (Orta Asya Türk kavimlerinde çoktur), Moğol isimleri de verilmiştir.

Bu çalışmada, çeşitli kültür çevrelerine girmiş olan Ahıska Türklerinin kişi adları üzerinde durulacaktır.

Bugün Türkiye Cumhuriyetinin sınırları dışında kalan Ahıska bölgesi, Anadolu Türk tarihinin her döneminde Anadolu’da kurulan Türk devletlerine bağlı kalmış bir Türk beldesidir. Tarihte birçok savaşlar görmüş, katliamlara maruz kalmış, büyük çilelere katlanmış, toplu sürgünler yaşamış olan bu topluluk, tüm bu olumsuzluklara rağmen, Türklüğünden ve Müslümanlığından asla taviz vermemiştir.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Ahıska Türkleri, “Almanlara yardım ettiler” bahanesiyle bölgeden alınarak Orta Asya’ya sürgüne gönderilmişlerdi. Orta Asya bozkırlarına adeta ot tohumu gibi dağıtılan köylere, kasabalara, kolhozlara birer, ikişer aile olarak yerleştirilmişlerdi. 14 Kasım 1944 sürgününden sonra Sibiryaya, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan’da dağınık bir halde yaşayan bu çileli insanların kaderine düşen 1989’da Özbekistan’ın Fergana vadisindeki katliam ve katliam sonrası ikinci sürgün olmuştur. Bu sürgünden sonra Ahıskalılar, Rusya’nın değişik bölgelerine yerleştirilmiştir. Krasnodar bölgesine yerleşenlerin kaderi pek de parlak olmamıştır. Bu vilayetin mahalî yönetimi, onları “kanun dışı mülteci”

olarak nitelendirmiş ve o bölgeyi terk etmeleri için zorlamıştır. Ne yazık ki, burada yaşayan Ahıskalılara yardım eli uzatan ABD oldu.

Bugün yarım milyon civarındaki Ahıska Türkleri, Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Sibirya, Kuzey Kafkas, Gürcistan ve ABD ülkelerinde darmadağın bir halde hayat mücadelesi vermektedirler. Bu kadar değişik toplulukların hüküm sürdüğü bir yerde adların da değişiklik arz etmesi çok doğaldır.

Bu çalışmada kullanılan malzeme, Eski Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra değişik bölgelerden Türkiye'ye göç eden (Kanun No: 3835) ve büyük bir çoğunluğunun bulunduğu Bursa ilinde faaliyet gösteren Bursa Ahıska Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği ile Bursa Ahıskalı Göçmen Türkleri Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Derneğinin kayıt defterlerinde yer alan kişi adlarıdır.

Ahıska Kişi Adlarına Genel Bir Bakış

Ahıska kişi adlarında eski Türklerden beri kullanılagelen ve bugün diğer Türk topluluklarında da kullanılan adlar görülmektedir: **Anahanım** (<Tk. ana+ðanım), **Aslan** (Tk. arslan), **Aydın** (Tk. ay+dın), **Bayram** (<Tk. bayram), **Çiçek** (<Tk. çiçek), **Erdal** (<Tk. er+dal), **Kızhanım** (<Tk. kız+ðanım), **Timur** (<Tk. timur), **Tursun** (<Tk. tur-sun), **Yaşa** (Tk. yaş+a) vb.

Dinsel adlar koyma, pek çok toplumda en yaygın eğilimdir. Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra önce dine ait adları ve daha sonra da bu dinle ilgili kişi adlarını çocuklarına ad olarak koymaya başlamışlardır. Ahıska halkı bu adları bugün de yaygın olarak koymaktadır. Allah'ın çeşitli sıfatları, Hz. Muhammed ve imamlara ait adlar, bunun yanı sıra diğer Türk topluluklarda olduğu gibi çocuklara Arapça ve Farsça adlar da verilmeye başlanmıştır: **Abbas** (<Ar. èabbās), **Ahmet** (<Ar. aòmed), **Ansar** (<Ar. enāār), **Asiya** (<Ar. āsiye), **Azat** (<Far. āzād), **Bahadır** (<Far. bahādur), **Bahtiyar** (<Far. baòt-yār), **Behram** (<Far. behrām), **Bilal** (<Ar. bilāl), **Cavid** (<Far. cāvid), **Cihangir** (<Far. cihān-gir), **Çeşminaz** (<Far. çeşm-i nāz), **Dilara** (<Far. dil-ārā), **Emine** (<Ar. āmine), **Elhan** (<Ar. elòān), **Fatıma** (<Ar. Fāùıma), **Ferman** (<Far. fermān), **Habibulla** (<Ar. òabibu'l-lāh), **İslam** (<Ar. İslām), **Kahraman** (<Far. úahramān), **Meyriban** (<Far. mihr-bān), **Medine** (<Ar. Medine), **Mevlüt** (<Ar. mevlûd), **Mina** (<Far. minā), **Muhamet** (<Ar. Muóammed), **Murat** (<Ar. murād), **Murtaza** (<Ar. murtaòā), **Mustafa** (<Ar. Muàüafā), **Mürsel** (<Ar. mürsel), **Nergis** (<Far. nergis), **Nigar** (<Far. nigār), **Nizameddin** (<Ar. niòāmü'd-din), **Nurhayat** (<Ar. nûr+óayāt), **Pulat** (<Far. pûlād), **Resül** (<Ar. resûl), **Rüstem** (<Far. Rüstem), **Server** (<Far. server), **Zakir** (<Ar. òākir), **Zeynap** (<Ar. Zeyneb)

vb. Bunun yanı sıra dinsel yönden önemli günlerde doğan çocuklara, bunu belirtecek adların verildiği de görülür: **Kadır** (<Ar. úadır), **Ramazan** (<Ar. ramaðān), **Recep** (<Ar. receb), **Şaban** (<Ar. şaëbān) vb. Ayrıca, Ahıska kişi adları arasında Kur'an-ı Kerim'de de geçen ve kutsal sayılan Yahudiliğe ve Hıristiyanlığa ait İsa (<Ar. èİsā), İbrayim (<İbr. İbrāhim), **Musa** (<Ar. mûsā), **Meryem** (<Ar. Meryem), **Yusuf** (<İbr. Yûsuf) vb. gibi kişi adları da bulunmaktadır. Tabi bütün bunlar sadece Ahıskalılar için değil diğer Türk boy ve toplulukları için de geçerlidir.

1917 Bolşevik devriminden sonra Türk topluluklarının kişi adları arasına Avrupa ve Slav halklarına ait kişi adları da girmiştir. Özellikle o dönemde tanınmış kişilerin isimleri epey bir sempati kazanmış ve kullanılmıştır: Artur, Darwin, Elmira, Feliks, Lenmar, Rafael, Telman vb. İncelediğimiz kayıt defterlerinde bu isimlerden Elmira, Feliks, Telman gibi kişi adlarına da rastlandı. Ancak, bu isimlerin sayısı oldukça azdır. Görülüyor ki, Ahıska Türkleri kendi öz kimliğini koruyarak eski isimleri yaşatmaya devam etmektedir: (erkek adları) **Agalı** (Tk. aga+lı), **Behri** (<Ar. baöri), **Balabek** (<Tk. bala+beg), **Beşir** (<Ar. beşir), **Çavuş** (<Tk. çavuş), **Ansar** (<Ar. enāār), **Fadli** (<Ar. faöli), **Kibar** (<Ar. kibār), **Mecit** (<Ar. mecid), **Meyrali** (<Far. mihr + Ar. èali), **Mevlüt** (<Ar. mevlüd), **Mürsel** (<Ar. mürsel), **Müslim** (<Ar. Müslim), **Müştek** (<Ar. müştāü), **Nesip** (<Ar. naāib), **Rasim** (<Ar. Rāsım) vb., (kadın adları) **Abide** (<Ar. ābide), **Asiya** (<Ar. āsiye), **Cennet** (<Ar. cennet), **Çiçek** (<Tk. çiçek), **Esmā** (<Ar. esmāè), **Güldene** (<Far. gül-dāne), **Güllü** (<Far. gül+lü), **Herdem** (<Far. her-dem), **Kızhanım** (<Tk. kız+öanım), **Leyla** (<Ar. leylā), **Narhanım** (<Far. nār +Tk. öanım), **Şefika** (<Ar. şefiúa), **Zülal** (<Ar. zülāl) vb.

Yıllarca kullanılan bu kişi adları için 14 Kasım 1944 tarihli sürgün önemli bir dönüm noktasıdır. Sürgünden sonra sürgün edilen bölgelerde diğer Türk topluluklarında kullanılan adlardan bazıları tercih edilmiştir. Mesela; Özbekistan topraklarına sürgün edilen Ahıskalılar Özbek Türklerinden Dilorom, Şohriban, Sonabar vb., Kazakistan topraklarına sürgün edilenler Kazak Türklerinden Cambul, Maksut, Dinara, Gauhar, Kambar vb., Azerbaycan'da yaşayanlar ise İlhan, Nargile, Nergiz, Fuzuli vb. adlar almışlardır.

Başka dillerden giren adlar da kayıt defterlerinde tespit edildi. Mesela, Gürcü adlarından Tamara, Medoba; Kafkas halklarından Karaçay-Balkarlardan Zilimhan; Çeçenlerden Mansur, Laça, Husan; Kuzey Osetyalılardan Zalina gibi.¹ Özellikle Rusya ve Orta Asya sınırları içerisinde yaşayan Greklerin (Rumların) adları öncelikle Tatarlar tarafından tercih edilmiş, daha sonra da diğer topluluklarda kullanıldığı gibi Ahıskalılar

¹ Burada elde edilen tespitler, Bursa'da yaşayan 1930-1940 yılları arasında doğmuş Ahıskalıların görüşlerine dayanarak verilmiştir.

tarafından da kullanılmıştır: Diana “avcılık tanrıçasının adı”, Renat “yeniden doğan”, Venera “sevgi tanrıçasının adı”, Zemfira “kıymetli bir taş”, Roza “gül” vb. (Gül 2001, s. 57). Son zamanlarda ise Rusya Federasyonu’nun sınırları içerisinde yaşayan Ahıskalılar tarafından batı dillerinden alınan kişi adları da tercih edilmiştir. Ama yine de bu tür adların sayısı fazla değildir: İrina, Larisa, Liana, Natalya, Radik, Roma, Svetlana, Valentina vb.

Türkiye’ye göç eden Ahıskalıların bugün tercih ettikleri en çok adlar şunlardır: **Ayhan** (<Tk. ay + öan), **Deniz** (<Tk. deniz), **Dilek** (<Tk dile-k), **Elif** (<Ar. elif), **Işıl** (<Tk. ışı1), **Metin** (<Ar. metin), **Nilüfer** (<Far. nilûfer), **Özcan** (<Tk. öz + Far. cān), **Sibel** (<Tk. Sibel), **Teoman** (<Tk. Teoman), **Umut** (<Tk. umut), **Ümit** (<Far. ümid), Zara (?) vb.

Yapı ve Anlam Bakımından Ahıska Kişi Adları

I. Yapı bakımından Ahıska Kişi Adları

1. Yapıları Açısından Ahıska Kişi Adları

1.1. Tek Sözcükten Oluşan Adlar:

Türkçe ve çeşitli dillerden girmiş olan, tek sözcükten oluşan adlar: **Adalet** (<Ar. èadālet), **Adil** (<èādil), **Ahad** (<Ar. āóād), **Ali** (<Ar. èalì), **Altun** (<Tk. altun), **Amina** (<Ar. āmine), **Aslan** (<Tk. arslan), **Aziz** (<Ar. èāziz), **Aziza** (<Ar. èāzize), **Baba** (<Tk. baba), **Bayram** (<Tk. bayram), **Cafer** (<Ar. caèfer), **Çiçek** (<Tk. çiçek), **Esmer** (<Ar. esmer), **Farida** (<Ar. feride), **Fatima** (<Ar. Fāuıma), **Gül** (<Far. gül), **Hadica** (<Ar. òadice), **Halida** (<Ar. òalide), **Halit** (<Ar. òalid), **Haşim** (<Ar. óāşim), **İbadet** (<Ar. èibādet), **İslam** (<Ar. İslām), **Kaptan** (<İt. capitan), **Laçın** (<Tk. laçın), **Latif** (<Ar. lāuif), **Medet** (<Ar. meded), **Medine** (<Ar. Medine), **Melek** (<Ar. melek), **Muhtad** (<Ar. muótaù), **Murtaza** (<Ar. murtaøā), **Musa** (<Ar. mûsā), **Nebi** (<Ar. nebi), **Paşa** (<Tk. paşa), **Raşid** (<Ar. reşid), **Saadet** (<Ar. saèādet), **Sabir** (<Ar. āabir), **Selim** (<Ar. selim), **Selvi** (<Far. serv), **Sernaz** (<Far. serv-i nāz), **Şamil** (<Ar. şāmil), **Şirin** (<Far. şirin), **Temel** (<Yun. temel), **Tofik** (<Ar. teèfik), **Uğur** (<Tk. uğur), **Vali** (<Ar. vāli), **Vatan** (<Ar. vaüan), **Zafer** (<Ar. ôafer), **Ziya** (<Ar. öiyā) vb.

1.2. Bir sözcük ve ekten oluşan adlar:

1.2.1. Türkçe sözcük ve ekten oluşan adlar: **Agalı** (<Tk. aga+lı), **Arkam** (Tk. arka+m), **Bilgin** (<Tk. bil-gin), **Gülsün** (<Tk. gül-sün), **Temirli** (<Tk. temir+li), **Pallı** (<Tk. bal+lı), **Sevinç** (<Tk. sev-i-n-ç), **Sevil** (<Tk. sev-i-l), **Solmaz** (<Tk. sol-maz), **Taştan** (<Tk. taş+tan), **Tursun** (<Tk. tur-sun), **Yeter** (<Tk. yet-er), **Yaşa** (<Tk. yaş+a) vb.

1.2.2. Farsça sözcük ve ekten oluşan adlar: **Afrozum** (<Far. efrûz + Tk. +um), **Bahali** (<Far. bahÀ + Tk. +li), **Bahtlı** (<Far. baòt + Tk. +lı), **Köşeli** (<Far. gûşe + Tk. +li), **Nazlı** (<Far. nâz + Tk. +lı), **Güllü** (<Far. gül + Tk. +lü) vb.

1.2.3. Arapça sözcük ve ekten oluşan adlar: **Adabım** (<Ar. âdâb + Tk. +im) vb.

1.3. Birleşik Sözcükten Oluşan Adlar:

1.3.1. İki sözcükten oluşan adlar:

1.3.1.1. İki Türkçe sözcükten oluşan birleşik adlar: **Alaybek** (<Tk. alay+beg), **Aybek** (<Tk. ay+beg), **Balabek** (<Tk. bala+beg), **Bektaş** (<Tk. beng+taş), **Elbek** (<Tk. el+beg), **Taştemir** (<Tk. taş+temir), **Ulugbek** (<Tk. ulug+beg) vb.

1.3.1.2. Türkçe ve Arapça iki sözcükten oluşan birleşik adlar: **Abbasbek** (<Ar. èabbâs + Tk. beg), **Alipaşa** (<Ar. èali + Tk. paşa), **Azizbek** (<Ar. èâziz + Tk. beg), **Begali** (<Tk. beg + Ar. èali), **Begzada** (<Tk. beg + Far. zâde), **Elnara** (<Tk. el + Ar. nara ?), **İlşan** (<Tk. il + Ar. şân), **Narhanım** (<Far. nâr + Tk. òanım), **Paşali** (<Tk. paşa + Ar. èali) vb.

1.3.1.3. Türkçe ve Farsça iki sözcükten oluşan birleşik adlar: **Elşad** (<Tk. el + Far. şād), **Gülhanım** (<Far. gül + Tk. òanım), **Gülyeter** (<Far. gül + Tk. yeter), **Nazhanım** (<Far. nâz + Tk. òanım), **Rüstembek** (<Far. Rüstem + Tk. beg) vb.

1.3.1.4. İki Arapça sözcükten oluşan birleşik adlar: **Abdulhalük** (<Ar. èabdu'l-òÀliú), **Aliosman** (<Ar. èali + èoâmÂn), **Alisultan** (<Ar. èali + sulûân), **Alışan** (<Ar. èali + şân), **Dinmuhammet** (<Ar. din + Muóammed), **Haciosman** (<Ar. hâcı + èoâmân), **Heyratdin** (<Ar. òayru'd-din), **Nurali** (<Ar. nûr + èali), **Cumali** (<Ar. cumèa + èali) vb.

1.3.1.5. İki Farsça sözcükten oluşan birleşik adlar: **Rüstemcan** (<Far. Rüstem + cân), **Gülzada** (<Far. gül + zâde), vb.

1.3.1.6. Farsça ve Arapça iki sözcükten oluşan birleşik adlar: **Adilcan** (<Ar. èâdil + Far. cân), **Alican** (<Ar. èali + Far. cân), **Atamşa** (<Ar. edhem + Far. şâh), **Gülahmet** (<Far. gül + Ar. aòmed), **Gülнар** (<Far. gül-nâr), **Latifşah** (<Ar. lâüif + Far. şâh), **Malikşah** (<Ar. mâlik + Far. şâh), **Mavigül** (<Ar. mâèi + Far. gül), **Mekkeyâr** (<Ar. Mekke + Far. yâr), **Mertali** (<Far. merd + Ar.èali), **Nargül** (<Ar. Far. nâr-ı gül) vb.

1.3.2. Üç sözcükten oluşan birleşik adlar: **Ağabeycan** (<Tk. aga + beg + Far. cân), **Güllalahan** (<Far. gül + Ar. lâlä + Tk. han) vb.

2. Ahıska Kişi Adlarında Sık Kullanılan Sözcükler²

2.1. “Han” sözcüğü ile kurulan adlar:³ **Alihan** (<Ar. èali + Far. òān), **Amirhan** (<Ar. āmir + Far. òān), **Anarhan** (<Tk. anar + Far. òān), **Balahan** (<Far. bālā-òān), **Dilbarhan** (<Far. dil-ber + òān), **Eyüphan** (<Ar. eyyûb + Far. òān), **Gülhan** (<Far. gül + Tk. han), **Hanmirza** (<Far. òan + mirzā), **Hanzada ~ Hanzade** (<Far. òan + zāde), **İsmihan** (<Ar., Tk. ism+ihan), **Ranahan** (<Ar. raènā + Far. òān), **Şahadathan** (<Ar. şahādet + Far. òān), **Velihan** (<Ar. veli + Far. òān), **Yıldızhan** (<Tk. yıldız + han) vb.

2.2. “Bek” sözcüğü ile kurulan adlar: **Abbasbek** (<Ar. èabbās + Tk. beg), **Alaybek** (<Tk. alay + beg), **Alibeg** (<Ar. èali + Tk. beg), **Aybek** (<Tk. ay + beg), **Azizbek** (<Ar. èāziz + Tk. beg), **Balabek** (<Tk. bala + beg), **Begali** (<Tk. beg + Ar. èali), **Begzada** (<Tk. beg + Far. zāde), **Enverbek** (<Ar. enver + beg), **İslambek** (<Ar. İslām + Tk. beg), **Kemranbek** (<Far. kām-rān + Tk. beg), **Laçınbek** (<Tk. laçın + beg), **Rüstembek** (<Far. Rüstem + Tk. beg), **Tamalbek** (<Yun. temel + Tk. beg), **Ulugbek** (<Tk. ulug + beg), **Vatanbek** (<Ar. vaüan + Tk. beg) vb.

2.3. “Şah” sözcüğü ile kurulan adlar: **Atamşah** (<Ar. edhem + Far. şāh), **Bedirşah** (<Ar. bedr + Far. şāh), **Latifşah** (<Ar. lâüif + Far. şāh), **Melikşah** (<Ar. melik + Far. şāh), **Nadirşah** (<Ar. nādir + Far. şāh), **Şahismail** (<Far. şāh + İbr. İsmāèil), **Şahmarat** (<Far. şāh + Ar. murād), **Şahmerdan ~ Şahmardan** (<Far. şāh + merdān), **Şaniyaz** (<Far. şāh + niyāz), **Şahpender** (<Far. şāh + bender), **Şahsenem** (<Far. şāh + Ar. ānem), **Şahyusuf** (<Far. şāh + İbr. Yūsuf), **Şahzade** (<Far. şāh + zāde) vb.

2.4. “Can” sözcüğü ile kurulan adlar: **Ağabeycan** (<Tk. aga + beg + Far. cān), **Adilcan** (<Ar. èādil + Far. cān), **Ahmetcan** (<Ar. aòmed + Far. cān), **Akramcan** (<Ar. ekrem + Far. cān), **Alican** (<Ar. èali + Far. cān), **Alimcan** (<Ar. èalim + Far. cān), **Anvarcan** (<Ar. enver + Far. cān), **Gülcan** (<Far. gül + cān), **Hakimcan** (<Ar. óakim + Far. cān), **Rüstemcan** (<Far. Rüstem + cān), **Salimcan ~ Selimcan** (<Ar. selim + Far. cān), **Valican ~ Velican** (<Ar. veli + Far. cān) vb.

2.5. “Ağa” sözcüğü ile kurulan adlar: **Bayramağa** (<Tk. bayram + aga), **Bedelağa** (<Ar. bedel + Tk. aga), **Yusufağa** (<İbr. Yūsuf + Tk. aga), **Ağakerim** (<Tk. aga + Ar. kerim) vb.

² Kişi adlarında geçen sözcükler adların başına da sonuna da gelebilmektedir.

³ Kayıt defterlerinde, Fergana olaylarından sonra Türkiye’ye göç eden bazı Ahıskağaların adları Özbek Türkçesinin dil özelliklerine göre kayda girmiştir. Mesela *han* ismiyle kurulan isimler *Dilbarhon*, *Güzelhon*, *Hadicahon*, *Zülfıyahon* vb. Aynı durum *can* ismi için de geçerlidir: *İlhamcon*, *Ummatcon*, *Zakircon* vb.

2.6. “Hanım/Hanum” sözcüğü ile kurulan adlar: Gülhanım (<Far. gül + Tk. òanım), **Hanımzade** (< Tk. òanım + Far. zāde), **Kızhanım** (<Tk. kız + òanım), **Minahanım** (<Far. minā + Tk. òanım), **Narhanım** (<Far. nār + Tk. òanım), **Nazhanım** (<Far. nāz + Tk. òanım), **Nenehanım** (<Tk. nine + òanım) vb.

2.7. “Gül” sözcüğü ile kurulan adlar: Gül (<Far. gül), **Gülahmet** (<Far. gül + Ar. aòmed), **Gülbahar** (<Far. gül + bahār), **Gülbatton** (<Far. gül + bâton), **Ayçagül** (<Tk. ay+ça + Far. gül), **Nargül** (<Ar. Far. nār-ı gül), **Nurgül** (<Ar. nūr + Far. gül), **Bağdagül** (<Far. bâà + Tk. +da + Far. gül), **Bahtigül** (<Far. baht-ı gül), **Gülhan** (<Far. gül + Tk. han), **Gülнар** (<Far. gül-nār), **Gülperi** (<Far. gül + peri), **Gülyeter** (<Far. gül + Tk. yet-er), **Mavigül** (<Ar. mǎèi + Far. gül), **Songül** (<Tk. son + Far. gül), **Yazgül** (<Tk. yaz + Far. gül) vb.

2.8. “Din” sözcüğü ile kurulan adlar: Dinmuhammed (<Ar. din + Muóammed), **Hayretdin** (<Ar. òayru’d-din), **İnatdin** (<Ar. èaynü’d-din), **Nuretdin** (<Ar. nûre’d-din) vb.

2.9. “Ali” sözcüğü ile kurulan adlar: Alican (<Ar.èali + Far. cān), **Aliasker** (<Ar.èali +èasker), **Askerali** (<Ar.èasker +èali), **Alihan** (<Ar.èali + Far. òān), **Alibek** (<Ar.èali + Tk. beg), **Alimerdan** (<Ar.èali + Far. merdān), **Alisultan** (<Ar.èali + sulûān), **Aliyar** (<Ar.èali + Far. yār), **Alipaşa** (<Ar.èali + Tk. paşa), **Aliosman** (<Ar.èali + èoāmān), **Alizar** (<Ar.èali + Far. zār), **Begali** (<Tk. beg + Ar.èali), **Gulali** (<Far. gül + èali), **Mertali** (<Far. merd + Ar.èali), **Nurali** (<Ar. nūr +èali), **Şirali** (<Far. şir + Ar.èali), **Yusifali** (<Ar. Yûsuf +èali), vb.

2.10. “El” sözcüğü ile kurulan adlar: Elşad (<Tk. el + Far. şād), **Elbek** (<Tk. il + beg), **Günel** (<Tk. gün + el), **Elnur** (<Tk. el + Ar. nūr) vb.

2.11. “Naz” sözcüğü ile kullanılan adlar: Dilnaz (<Far. dil-nāz), **Nazhanım** (<Far. nāz + Tk. òanım), **Salvinaz** (<Far. serv-i nāz), **Serinaz~Sarinaz** (<Far. ser-i nāz), **Cesninaz** (<Far. çeşm-i nāz), **Safinaz** (<Ar. Far. āaf-i nāz), **Şekernaz** (<Far. şeker + nāz) vb.

2.12. “Dil” sözcüğü ile kurulan adlar: Dilafruz (<Far. dil-efrûz), **Dilara** (<Far. dil-ārā), **Dilbar** (<Far. dil-ber), **Dilfuza** (<Far. dil-fezāè), **Dilnaz** (<Far. dil-nāz), **Dilşat** (<Far. dil-şād)vb.

2.13. “Nur” sözcüğü ile kurulan adlar: Abnur (<Far., Ar. āb-ı nūr), **Nurali** (<Ar. nūr + èali), **Nurmuhammed** (<Ar. nūr + Muóammed), **Nurulla** (<Ar. nûru’l-lāh), **Elnur** (<Tk. el + Ar. nūr), **Nurgül** (<Ar. nūr + Far. gül), **Nurhanım** (<Ar. nūr + Tk. òanım), **Mayinur** (<Far. Ar. mǎh-i nūr), **Nurettin** (<Ar. nûre’d-din) vb.

2.14. “Ser” sözcüğü ile kurulan adlar: **Sardar** (<Far. ser-dār), **Sarkan** (<Far. ser + Tk. kan), **Baysar** (<Tk. beg + Far. ser), **Sardal** (<Far. ser-dal) vb.

2. 15. “Zada/Zade” sözcüğü ile kurulan adlar: **Alizada~Alizade** (<Ar. èali + Far. zāde), **Begzada** (<Tk. beg + Far. zāde), **Belzade** (<Tk. beg + Far. zāde), **Gülzada** (<Far. gül + zāde), **Hanzada** (<Far. òān + zāde), **Hanımzada** (<Tk. òanım + Far. zāde), **Şahzade** (<Far. şāh + zāde), vb.

Not: “Dar” ekiyle kurulan adlar da tespit edilmiştir: **Alemdar** (<Ar., Far. èalem-dār), **Bayraktar** (<Tk., Far. bayrak-dār), **Dünyadar** (<Ar., Far. dünyā-dār), **İlimdar** (<Ar., Far. èilm-dār), **Seyfidar** (<Ar., Far. seyf-dār), **Tamindar** (<Ar., Far. taómìn-dār) vb.

3. Adların Yazılışındaki Çeşitlilik ve Farklılık

Bilindiği gibi Eski Sovyetler Birliği döneminde kullanılan resmi dil Rusça idi. Kayıtlara geçen kişi adları, Rusça yazılırken, çoğu zaman Rus fonetiğine uygun bir biçimde yazılmıştı. Bundan dolayı, bugünlerde dahi, bir ismin farklı yazılış biçimleriyle karşılaşmamız mümkündür. Mesela: **Asma ~ Esmā, Ahmet ~ Ahmat, Asker ~ Askar, Akram ~ Ekrem, Güldana ~ Guldana, Feride ~ Farida, Kemran ~ Kamran, Lalandar ~ Lalendar, Muhammet ~ Mahammat ~ Magomed ~ Mamet, Resül ~ Rasul, Sona ~ Suna, Salvinaz ~ Selvinaz, Reyhan ~ Rayhan, Rüstem ~ Rustam** vb.

Bazı adlar çoğu zaman Rus dilinin yapısına uymadıklarından dolayı, Ruslarda kullanılan adlar eşleştirilerek değiştirilirdi. Mesela, Süreyya ismi Suraya şeklinde telaffuz edilmiş, daha sonra da Ruslarda kullanılan Şura adıyla karşılanmıştı veya **Ninehanım > Nina, Nazhanım > Nastya, Emanet > Aminat > Anya, Yaşa > Yakov, Vaide > Valya, Zeynap > Zina, Yusuf > İosif, Nuriye > Nüra, Zöhre > Zoya, Lütfiye > Lüda, Vasib > Vasya, Raime > Raya** vb. Bazı isimler kısaltılarak ve değişik şekiller olarak kullanılmıştı. Mesela; **Abubekir > Boka, Bahtiyar > Baha, İsrafil > İso, Gülhanım > Gulya, Zülfiye > Zulya, Vetteddin > Vitya, Şerefeddin > Şaraf, Latifşah > Leşa** vb. Her ne kadar bu tür isimlerin sadece konuşma dilinde kullanılmasına müsaade edildiyse de, bazı adlar resmi kayıtlara da girebilmiştir.

II. Anlam Bakımından Ahıska Kişi Adları

Anlamları bakımından Ahıska kişi adlarının kaynağı genel olarak din, tabiat, hayvan adları, dilek/temenni bildiren vb. kelimelerdir. En yaygını dini adlardır. Bu dini adlar, peygamber adları ile kutsal kişilerin adları olup, kişilerin inandıkları dini ve din ulularının adlarını yaşatmak arzusuyla verilen adlardır.

Bu adları aşaşıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür:

1. Din Kaynaklı Kişi Adları

Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra önce dine ait adları ve daha sonra da bu dinle ilgili kişi adlarını çocuklarına ad olarak koymaya başlamışlardır. Ahıska halkı bu adları bugün de yaygın olarak koymaktadır.

1.1. Allah'ın adlarıyla ilgili olanlar

1.1.1. "abd" ile kurulan adlar: **Abdul** ~ **Abdulla** ~ **Abdullah** (<Ar. èabdu'l-lāh), **Abduhalil** (<Ar. èabdu'l-òalil), **Abdulaziz** (<Ar. èabdu'l-èāziz), **Abduhalük** (<Ar. èabdu'l-òĀliú), **Abdumalik** (<Ar. èabdu'l-mālik), **Abdurahman** (<Ar. èabdu'r-raómān), **Abduraşit** (<Ar. èabdu'l-reşid), **Abdotalib** (<Ar. èabdu'l-ùālib), **Abduvakkas** (<Ar. èabdu'l-vaúúās), **Abduvazak** (<Ar. èabdu'l-vaôôāó)...

1.1.2. Allah adıyla kurulan adlar: **Abdullah** (<Ar. èabdu'l-lāh), **Allahşükür** (<Ar. Allah+a řükür), **Beytulla** (<Ar. Beytu'l-lāh), **Feyzulla** (<Ar. feyøu'l-lāh), **Habibulla** (<Ar. òabibu'l-lah), **Hayrulla** (<Ar. òayru'l-lāh), **Nimetulla** (<Ar. nièmetu'l-lāh), **Seyfulla** (<Ar. seyfu'l-lāh)...

1.1.3. Allah'ın güzel adlarından konulan adlar: **Adil** ~ **Adil** (<Ar. èādil), **Ahad** (<Ar. aóād), **Alım** ~ **Alim** (<Ar. èalim), **Aziz** (<Ar. èāziz), **Cabbar** ~ **Cappar** (<Ar. cebbār), **Celil** (<Ar. celil), **Hamit** (<Ar. óāmid/óamid), **Kerim** (<Ar. kerim), **Latif** (<Ar. lâüif), **Malik** (<Ar. mālik), **Melik** (<Ar. melik), **Rahim** (<Ar. raóim), **Reşid** ~ **Raşid** (<Ar. reşid), **Vahid** (<Ar. vāoid)...

1.1.4. Allah adıyla ilgili adlar: **Akbar** (<Ar. ekber), **Kebriya** (<Ar. kibriyāè),

1.2. Hazret-i Muhammed'in adları

1.2.1. Hazret-i Muhammed'in künyesiyle ilgili adlar: **Muhammet** ~ **Mahammad** ~ **Mamet** (<Ar. Muóammed), **Mustafa** (<Ar. Muāüafā), **Ahmad** ~ **Ahmed** (<Ar. Aòmed), **Nurmuhammed** (Ar. nūr + Muóammed)

1.2.2. Hazret-i Muhammed ile ilgili adlar: **Elçin** (<Tk. el+çin), **Fahriye** (<Ar. faòriyye), **Gül** (<Far. gül), **Habibulla** (<Ar. óabibu'l-lāh), **Mevlüt** (<Ar. mevlúd), **Muhtar** (Ar. muòtār), **Mustafa** (<Ar. Muāüafā), **Mürsel** (<Ar. mürsel), **Resül** (<Ar. resül), **Tahir** (<Ar. üāhir).

1.2.3. Hazret-i Muhammed'in yakınlarının adları: **Habibe** (<Far. òābibe), **Zeynap** (<Ar. Zeyneb), **Sefiye** (<Ar. āafiyye), **Fatima** (<Ar. Fāüıma), **İbrahim** (<İbr. İbrāhim), **Abdul** (<Ar. èabdu'l-lāh), **Amina** (<Ar. āmine), **Halima** (<Ar. óalime), **Abbas** (<Ar. èabbās), **Hamza** (<Ar. óamza), **Bilal** (<Ar. bilāl), **Abuzer** (<Far. ebû-òerr), **Ansar** (<Ar. enāār), **Cafer** (<Ar. caèfer).

1.2.4. Hazret-i Muhammed'in ashaplarının adları: **Abubekir** (<Ar. Ebû-Bekir), **Osman** (<Ar. èòãmān), **Omar** (<Ar. èÖmer), **Ali** (<Ar. èali), **Hasan** (<Ar. ôaāān), **Hüseyin** (<Ar. ôüseyin).

2.2.1.3. Diğer Peygamberlerin adları

İbragim (<İbr. İbrahim), **İbiş** (<Tk. ibiş <İbr. İbrahim), **Musa** (<Ar. mûsā), **İlyas** (<İbr. İlyas), **İshak** (<İbr. İshak), **Süleyman** (<İbr. Süleyman), **İsa** (<İbr. èisa), **Yusuf** (<İbr. Yûsuf), **İsmail** (<İbr. İsmâèil), **Yakub** (<Ar. Yaèúûb), **Yahya** (<İbr. Yahya).

2.2.1.4. Melek adları

Melek (<Ar. melek), **İsrafil** (<Ar. İsrâfil), **Mikail** (<Ar. Mikâ'il), **Rıdvan** (<Ar. riêvān).

2.2.1.5. Din ile ilgili adlar

a. "din" ile ilgili adlar: **Aladdin** (<Ar. èālāe'd-din), **Azatdin** (<Far. āzād + Ar. din), **Badraddin** (<Ar. bedrû'd-din), **Dinislam** (<Ar. din + İslām), **Dinmuhammet** (<Ar. din + Muóammed), **İnatdin** (<Ar. aynu'd-din), **Sahaddin** (<Ar. saède'd-din), **Zahadin** (<Ar. zāhidü'd-din), **Seyfeddin** (<Ar. seyfü'd-din), **Nureddin** (<Ar. nûr'ed-din), **Nizameddin** (<Ar. niøāmü'd-din)...

b. Dini ay, gece, gün, yer ile ilgili adlar: **Ramazan** (<Ar. ramaøān), **Şaban** (<Ar. şaèbān), **Recep** (<Ar. receb), **Kadir** (<Ar. úādir), **Mevlüt** (<mevlûd), **Bayram** (<Tk. bayram), **Kurban** (<Ar. úurbān), **Medine** (<Ar. Medine), **Mina** (<Far. minā), **Bedriya** (<Ar. bedriyye).

c. Kuran-ı Kerim ile ilgili kavram-terim adları: **Adalet** ~ **Edelet** (<Ar. èadālet), **Adil** (<èādil), **Ansar** (<Ar. enāār), **Fazlı** (<Ar. faðlı), **Halida** (<Ar. ôālide), **Halis** (<Ar. ôāliā), **Hamdi** (<Ar. óamd), **Hamit** (<Ar. óamid/óamid), **İslam** (<Ar. İslām), **Kurban** (<Ar. úurbān), **Mansur** (<Ar. manāûr), **Muhlis** (<Ar. muóolis), **Mümin** (<Ar. müèemin), **Müslim** (<Ar. Müslim), **Nasır** (<Ar. naâr), **Nebi** (<Ar. nebi), **Resül** (<Ar. resûl), **Rıza** (<Ar. rıøā'), **Sadık** ~ **Sadıh** (<Ar. āādiú), **Sultan** (<Ar. sulûān), **Şakir** (<Ar. şākird), **Tahir** (<Ar. àāhir), **Ummet** (<Ar. ümmet), **Zakir** (<Ar. ðākir).

2. Dilek/temenni bildiren adlar

Çocukların iyi huylu, güzel karakterli, çalışkan, başarılı olmalarını ve mutlu bir ömür sürmelerini dilemek amacıyla verilen adlar: **Alim** ~ **Alım** (<Ar. èalim), **Aydın** (<Tk. ay+dın), **Bahtli** (<Far. baòt + Tk. +lı), **Bahtiyar** (<Far. baòt-yār), **Cemil** (<Ar. cemil), **Dilşad** (<Far. dil-şād), **Gül** (<Far. gül), **Hüseyin** (<Ar. ôüseyin), **Kemal** ~ **Kamal** (<Ar. kemāl), **Maysarat** (<Ar. meserret), **Melek** (<Ar. melek), **Mesut** (<Ar. mesèûd), **Murat** (<Ar. murād), **Murtaza** (<Ar. murtaøā), **Münever** (<Ar. münevver), **Naile** ~ **Naila** (<Ar.

nā'ile), **Nazlı** (<Far. nāz + Tk. +lı), **Reşide** ~ **Raşıda** (<Ar. reşide), **Saadet** (<Ar. saēādet), **Sadık** ~ **Sadıh** (<Ar. āādiú), **Sevinç** (<Tk. sev-i-n-ç), **Sultan** (<Ar. sulūān), **Şirin** (<Far. şirīn), **Uğur** (<Tk. uğur), **Zarife** ~ **Zarifa** (<Ar. ôarife) vb.

3. Hayvan adları

Kahramanlık, kuvvet ve cesaretin sembolü olan hayvanların adlarını insanlara tatbik etmek suretiyle verilen adlar: **Aslan** (<Tk. arslan), **Laçın** (<Tk. laçın), **Şahbaz** (<Far. şāh-bāz), **Şahin** (<Far. şāhīn), **Maral** (<Moğ. maral), **Suna** (<Tk. suna), **Ceylan** (<Moğ. cegeren) vb.

4. Tarihi kişilik adları

Çocukların kahraman, cesur, sağlam yapılı, bilgili ve saygın olması dileğiyle; hem tarihî kişiliklerin adları hem de mana itibarıyla bu dilekleri karşılayan adlar kullanılmaktadır: **Abbas** (<Ar. èabbās), **Adil** ~ **Adıl** (<Ar. èādīl), **Adile** (<Ar. ādīle), **Alim** ~ **Alım** (<Ar. èalim), **Alime** ~ **Alima** (<Ar. èalime), **Aydar** (<Ar. ôaydar), **Aziz** (<Ar. èāziz), **Azize** ~ **Aziza** (<Ar. èāzize), **Bahadır** ~ **Badır** (<Far. bahādır), **Cabbar** ~ **Cappar** (<Ar. cebbār), **Cengiz** (<Moğ. cingiz), **Hakim** (<Ar. óakīm), **İskender** (<İskender), **Kadir** ~ **Kadır** (<Ar. úādir), **Kahraman** (<Far. úahramān), **Kaptan** ~ **Kapitan** (<İt. capitan), **Koçali** (<Tk. koç + Ar.èali), **Merdali** (<Far. merd + Ar.èali), **Nariman** (<Far. Nerīmān), **Pulat** ~ **Polat** (<Far. pûlād), **Rüstem** ~ **Rustem** (<Far. Rüstem), **Selim** (<Ar. selim), **Server** ~ **Sarvar** (<Far. server), **Şamil** (<Ar. şāmil), **Timur** (<Tk. temir) vb.

5. Yaşamla ilgili adlar

Çocukların yaşaması, sağlıklı olması ve uzun ömür sürmesini dileyerek verilen adlar: **Tursun** ~ **Dursun** (<Tk. dur-sun), **Yaşa** (<Tk. yaş+a) vb.

6. Doğumla ilgili adlar

Çocukların doğdukları yılın, ayın veya günün öneminden ve doğum vaktinin hatırlanmak istemesinden dolayı verilen adlar: **Bayram** (<Tk. bayram), **Cumali** (<Ar. cumèa +èali), **Recep** (<Ar. receb), **Kadir** (<Ar. úādir), **Kurban** (<Ar. úurbān), **Mevlüt** (<Ar. mevlūd), **Nevruz** (<Far. nevrûz), **Ragıp** (<Ar. rāāıb), **Ramazan** (<Ar. ramaøān), **Şaban** (<Ar. şaèbān) vb.

7. Renk adları

Renk adlarından alınarak verilen adlar: **Güvez** (<Tk. güvez), **Elvan** (<Ar. elvān), **Esmer** (<Ar. esmer), **Gülbeyaz** (<Far. gül + Ar. beyāø), **Kara**

(<Tk. kara), **Karabay** (<Tk. kara + beg), **Mavi** (<Ar. m  i), **Mavicahar** (<Ar. m  i + Far.  eh r), **Mavig l** (<Ar. m  i + Far. g l), **Pembe** (<Far. penbe) vb.

8. Taş ile ilgili adlar

Maden adlarından alınarak verilen adlar: **Almaz** (<Ar. elm s), **Altun** (<Tk. altın), **Firuza** (<Far. p r ze), **Gavhar** (<Far. gevher), **G m ş** (<Tk. g m ş), ** nci** (<Tk. inci), **Malahat** (<Ar. mel  at), **Marcan** (<Ar. merc n), **Polat** (<Far. p l d), **Temir** (<Tk. temir), **Taşt Demir** (<Tk. taş + temir), **Z mr t** (<Ar. zumurrud) vb.

9. Bitki adları

Bitki adlarından alınarak verilen adlar: ** inar** (<Far.  en r), **G l** (<Far. g l), **Kızıl l** (<Tk. kızıl + Far. g l), **Kiraz** (<Yun.), **Lale** (<Far. l le), **Limon** (<Yun. lemoni), **Narg l** (<Ar. Far. n r-ı g l), **Nergiz** ~ **Nargiza** (<Far. nergis), **Pambuh** (<Far. panbu ), **Reyhan** ~ **Rayhan** (<Ar. rey  n), **Roza** (<Fr. rose), **Tağdag l** (<Tk. tag+da + Far. g l), **Tazeg l** (<Far. t ze + g l) vb.

10. G k ile ilgili adlar

Gezegen adları, g k hareketleriyle ilgili, yıldız adlardan alınarak verilen adlar: **Bedriye** (<Ar. bedriyye), **Behram** (<Far. behr m), **G neş** (<Tk. g neş), **Sitara** (<Far. sit re), **Sureya** (<Ar.   reyy ), **Şimşek** (<Tk. şimşek), ** lker** (<Tk.  lker), **Venera** (<Rus. vinera), **Yulduz** (<Tk. yıldız), **Z hre** (<Ar. zuhre) vb.

11. Unvanlarla ilgili adlar

Meslek, asker unvanlarından ve akrabalık adlardan alınarak verilen kişi adları: **Ağabek** (<Tk. aga + beg), **Alaybek** (<Tk. alay+beg), **Alesker** (<Ar.   li +  asker), **Asker** (<Ar.  asker), **Bibi** (<Far. bibi), ** avuş** (<Tk.  avuş), **El in** (<Tk. el+ in), **Gazi** (<Ar.   zi), **Paşa** (<Tk. paşa), **Reis** (<Ar. re is), **Muhtar** (Ar. mu t r) vb.

12. Su ile ilgili adlar

Su, deniz, ırmak adlarından alınarak verilen adlar: **Bilal** (<Ar. bil l), **Bahri** (<Ar. bahri), **Cafer** (<Ar. ca fer), **Umman** (<Ar. umm n), **Z lal** (<Ar. z l l) vb.

13. Şehir ile ilgili adlar

Şehir adlarından alınarak verilen adlar: ** zmir** (<Tk.  zmir <Yun. Smyrna), ** zmira** (<Tk.  zmir-a <Yun. Smyrna), **Medine** (<Ar. Medine) vb.

14. Millet-boy adları

Millet-boy adlarından alınarak verilen adlar: **Faris** (<Ar. fāris), **Habeş** ~ **Abeş** (<Ar. óabeş), **Haşim** (<Ar. óāşim) vb.

15. İnsan vücudu ile ilgili adlar

İnsan vücudunun adlarından alınarak verilen adlar: **Çeşminaz** (<Far. çeşm-i nāz), **Gülçehre** ~ **Gülçehra** (<Far. gül-çehre), **Gülizar** ~ **Güllizar** (<Far. gül-izār), **Sima** (<Far. simā), **Tamar** (<Tk. tamar), **Zöhre** ~ **Zuhra** (<Ar. zuhre), **Zülfiye** ~ **Zulfiya** (<Ar. zülfiyye)...

16. İnsanın manevi yapısıyla ilgili adlar

Kibar (<Ar. kibār), **Fami** (<Ar. fehmi), **Sadık** (<Ar. āādiú), **Möhübbet** ~ **Möhbet** (<Ar. maóabbet)...

17. Işık ile ilgili

Işık (<Tk. ışık), **Enver** (<Ar. enver), **Münevver** (<Ar. münevver), **Ziya** (<Ar. öiyā)...

18. Akrabalık unvanları ile ilgili adlar

Kızhanım (<Tk. kız + òanım), **Baba** (<Tk. baba), **Alibaba** (<Ar. èali + Tk. baba), **Torun** (<Tk. torun), **Bala** (<Tk. bala), **Balabek** (<Tk. bala + beg), **Valide** (<Ar. vālide)...

19. Soyut adlar

Güzel (<Tk. güzel), **İlim** (<Ar. èilm), **Sevinç** (<Tk. sev-i-n-ç)...

20. Sayı ile ilgili adlar

Saniye (<Ar. āāniye), **Songül** (<Tk. son + Far. gül),

21. Sevgi bildiriyle ilgili adlar

Alik (<Ali+k), **İbiş** (<İbrahim), **Pallı** (<bal+lı), **Azo** (<Aziz), **Çaho**, **Mamuş** (<Mehmet), **Mamuk** (<Mehmet)

Adların Dökümü

Yazımızda geçen tüm kişi adları burada sık kullanılanlardan az kullanılanlara doğru sıralanmıştır.

AD	Kız- erkek	Köken	AD	Kız- erkek	Köken	AD	Kız- erkek	Köken
Muhamet	E	Ar.	Alim	E	Ar.	Omar	E	Ar.
Ahmet	E	Ar.	Ansar	E	Ar.	Pall	K	Tk.
İbrahim	E	İbr.	Cumali	E	Ar.	Roza	K	Fr.
Fatima	K	Ar.	Dilfuza	K	Far.	Sevil	K	Tk.
İslam	E	Ar.	Gülbahar	K	Far.	Tahir	E	Ar.
İsmail	E	İbr.	Gülbatton	K	Far.	Tursun	E	Tk.
Leyla	K	Ar.	Gülhanım	K	Far., Tk.	Yusuf	E	İbr.
Rüstem	E	Far.	İlimdar	E	Ar., Far.	Zakir	E	Ar.
Ali	E	Ar.	İlyas	E	İbr.	Adilcan	E	Ar., Far.
Nergis	K	Far.	Suna	K	Tk.	Amirhan	E	Ar., Far.
Süleyman	E	İbr.	Aladdin	E	Ar.	Asker	E	Ar.
Dilbar	K	Far.	Asiya	K	Ar.	Aziza	K	Ar.
Farida	K	Ar.	Aziz	E	Ar.	Balabek	E	Tk.
Firuz	K	Far.	Cennet	K	Ar.	Balahan	K	Far.
Gülnara	K	Far., Ar.	Ferman	E	Far.	Begzada	E	Tk., Far.
Mavi	K	Ar.	Hadica	K	Ar.	Elhan	E	Ar.
Murat	E	Ar.	Musa	E	Ar.	Esmer	K	Ar.
Enver	E	Ar.	Nurettin	E	Ar.	Gülbeyaz	K	Far., Ar.
Mamet	E	Ar.	Paşa	E	Tk.	Güldene	K	Far.
Mustafa	E	Ar.	Rasid	E	Ar.	Gülhan	K	Far., Tk.
Gülçehre	K	Far.	Resül	E	Ar.	Gülyeter	K	Far., Tk.
Dilara	K	Far.	Sefiye	K	Ar.	Hüseyin	E	Ar.
İskender	E	Yun.	Şamil	E	Ar.	İsa	E	İbr.
Bahtiyar	E	Far.	Şirin	K-E	Far.	Latıfşah	E	Ar., Far.
İsrafil	E	Ar.	Temel	E	Yun.	Malik	E	Ar.
Sabir	E	Ar.	Temir	E	Tk.	Malikşah	E	Ar., Far.
Gülnar	K	Far.	Zarife	K	Ar.	Meyrali	E	Far., Ar.
Bayram	E	Tk.	Zeynap	K	Ar.	Mikail	E	Ar.
Güneş	K	Tk.	Günel	K	Tk.	Murtaza	E	Ar.
Köşeli	E	Far., Tk.	Güzel	K	Tk.	Mürsel	E	Ar.
Sultan	K-E	Ar.	Halida	K	Ar.	Narhanım	K	Far., Tk.
Osman	E	Ar.	Halima	K	Ar.	Paşali	E	Tk., Ar.
Yılduz	K	Tk.	Hanzada	K	Far.	Sardar	E	Far.
Zöhre	K	Ar.	Meryem	K	Ar.	Selvi	K	Far.
Zülfiye	K	Ar.	Mevlüt	E	Ar.	Sernaz	K	Far.
Aydın	E	Tk.	Pambuh	K	Far.	Tofik	E	Ar.
Gülizar	K	Far.	Seyfeddin	E	Ar.	Ziya	E	Ar.
Medine	K	Ar.	Ummet	K-E	Ar.	Abdurahman	E	Ar.
Nariman	K-E	Far.	Yaşa	E	Tk.	Abubekir	E	Ar.
Nazlı	K	Far., Tk.	Ağal	E	Tk.	Adil	E	Ar.
Saniye	K	Ar.	Alihan	E	Ar., Far.	Adile	K	Ar.
Server	E	Far.	Bahadır	E	Far.	Alibek	E	Ar., Tk.
Almaz	K	Ar.	Cihangir	E	Far.	Alican	E	Ar., Far.
Amina	K	Ar.	Çiçek	K	Tk.	Alimcan	E	Ar., Far.
Hasan	E	Ar.	Gulali	E	Far., Ar.	Alipaşa	E	Ar., Tk.
Kebriya	K	Ar.	Güllü	K	Far., Tk.	Alizar	E	Ar., Far.
Kemal	E	Ar.	Halis	E	Ar.	Altun	K	Tk.
Meyriban	K	Far.	Halit	E	Ar.	Bedelağa	E	Ar., Tk.

AD	Kız-erkek	Köken	AD	Kız-erkek	Köken	AD	Kız-erkek	Köken
<i>Nigar</i>	K	Far.	<i>Hamit</i>	E	Ar.	<i>Bedirşah</i>	E	Ar., Far.
<i>Rıza</i>	E	Ar.	<i>Hayrulla</i>	E	Ar.	<i>Bedriya</i>	K	Ar.
<i>Sureya</i>	K	Ar.	<i>Heyratdin</i>	E	Ar.	<i>Behram</i>	E	Far.
<i>Abbas</i>	E	Ar.	<i>Koçali</i>	E	Tk., Ar.	<i>Ceylan</i>	K	Moğ.
<i>Adalet</i>	K	Ar.	<i>Mertali</i>	E	Far., Ar.	<i>Dilşat</i>	K	Far.
<i>Gülcan</i>	K	Far.	<i>Haşim</i>	E	Ar.	<i>Ahad</i>	E	Ar.
<i>Gülperi</i>	K	Far.	<i>İlim</i>	E	Ar.	<i>Akbar</i>	E	Ar.
<i>Gülsün</i>	K	Tk.	<i>İnadin</i>	E	Ar.	<i>Akramcan</i>	E	Ar., Far.
<i>Hamdi</i>	E	Ar.	<i>Kadır</i>	E	Ar.	<i>Alaybek</i>	E	Tk.
<i>Hayretdin</i>	E	Ar.	<i>Kemranbek</i>	E	Far., Tk.	<i>Alemdar</i>	E	Ar., Far.
<i>Herdem</i>	K	Far.	<i>Kızhanım</i>	K	Tk.	<i>Alişker</i>	E	Ar.
<i>Işık</i>	K-E	Tk.	<i>Kibar</i>	E	Ar.	<i>Alibaba</i>	E	Ar., Tk.
<i>İslambek</i>	E	Ar., Tk.	<i>Mavigül</i>	K	Ar., Far.	<i>Alime</i>	K	Ar.
<i>Kerim</i>	E	Ar.	<i>Mecit</i>	E	Ar.	<i>Alimerdan</i>	E	Ar., Far.
<i>Laçın</i>	E	Tk.	<i>Melek</i>	K	Ar.	<i>Aliosman</i>	E	Ar.
<i>Latif</i>	E	Ar.	<i>Muhtad</i>	E	Ar.	<i>Aliyar</i>	E	Ar., Far.
<i>Maral</i>	K	Moğ.	<i>Nadirşah</i>	E	Ar., Far.	<i>Alizada</i>	E	Ar., Far.
<i>Marcan</i>	K	Ar.	<i>Nazhanım</i>	K	Far., Tk.	<i>Allahşükür</i>	E	Ar.
<i>Möhbət</i>	K	Ar.	<i>Nebi</i>	E	Ar.	<i>Anarhan</i>	E	Tk., Far.
<i>Muhlis</i>	E	Ar.	<i>Nesip</i>	E	Ar.	<i>Anvarcan</i>	E	Ar., Far.
<i>Muhtar</i>	E	Ar.	<i>Nevruz</i>	E	Far.	<i>Arkam</i>	E	Tk.
<i>Münevver</i>	K	Ar.	<i>Nurmuhammet</i>	E	Ar.	<i>Askerali</i>	E	Ar.
<i>Nargül</i>	K	Ar.	<i>Ramazan</i>	E	Ar.	<i>Atamşah</i>	E	Ar., Far.
<i>Nülüfer</i>	K	Far.	<i>Rasim</i>	E	Ar.	<i>Ayçagül</i>	K	Tk., Far.
<i>Nurhanım</i>	K	Ar., Tk.	<i>Reyhan</i>	K	Ar.	<i>Aydar</i>	E	Ar.
<i>Sima</i>	K	Far.	<i>Rüstembek</i>	E	Far., Tk.	<i>Ayhan</i>	E	Tk.
<i>Sevinç</i>	K	Tk.	<i>Saadet</i>	K	Ar.	<i>Azadin</i>	E	Far., Ar.
<i>Şahpender</i>	E	Far.	<i>Sadık</i>	E	Ar.	<i>Azizbek</i>	E	Ar., Tk.
<i>Selim</i>	E	Ar.	<i>Sahaddin</i>	E	Ar.	<i>Baba</i>	E	Tk.
<i>Şahzade</i>	E	Far.	<i>Sabvinaz</i>	K	Far.	<i>Badraddin</i>	E	Ar.
<i>Tamindar</i>	E	Ar., Far.	<i>Selimcan</i>	E	Ar., Far.	<i>Bahali</i>	K	Far., Tk.
<i>Taştan</i>	E	Tk.	<i>Seyfidar</i>	E	Ar., Far.	<i>Bala</i>	K	Tk.
<i>Timur</i>	E	Tk.	<i>Solmaz</i>	K	Tk.	<i>Bayraktar</i>	E	Tk., Far.
<i>Vali</i>	E	Ar.	<i>Şahmarat</i>	E	Far., Ar.	<i>Bayramağa</i>	E	Tk.
<i>Zülal</i>	K	Ar.	<i>Şahmardan</i>	E	Far.	<i>Baysar</i>	E	Tk., Far.
<i>Abdul</i>	E	Ar.	<i>Şahzade</i>	E	Far.	<i>Begali</i>	E	Tk., Ar.
<i>Abdulla</i>	E	Ar.	<i>Şaban</i>	E	Ar.	<i>Behri</i>	E	Ar.
<i>Alisultan</i>	E	Ar.	<i>Şefika</i>	K	Ar.	<i>Bektaş</i>	E	Tk.
<i>Alişan</i>	E	Ar.	<i>Umut</i>	E	Tk.	<i>Belzade</i>	E	Tk., Far.
<i>Abide</i>	K	Ar.	<i>Valide</i>	K	Ar.	<i>Beşir</i>	E	Ar.
<i>Abnur</i>	E	Far., Ar.	<i>Yahya</i>	E	İbr.	<i>Beytulla</i>	E	Ar.
<i>Ağabek</i>	E	Tk.	<i>Yazgül</i>	K	Tk., Far.	<i>Bibi</i>	K	Far.
<i>Ahmetcan</i>	E	Ar., Far.	<i>Zümrüt</i>	K	Ar.	<i>Bilgin</i>	E	Tk.
<i>Anahanım</i>	K	Tk.	<i>Abbasbek</i>	E	Ar., Tk.	<i>Cabbar</i>	E	Ar.
<i>Aslan</i>	E	Tk.	<i>Abduhalil</i>	E	Ar.	<i>Cafer</i>	E	Ar.
<i>Aybek</i>	E	Tk.	<i>Abdulaziz</i>	E	Ar.	<i>Cavid</i>	E	Far.
<i>Azat</i>	E	Far.	<i>Abdulhalük</i>	E	Ar.	<i>Celil</i>	E	Ar.
<i>Bahri</i>	E	Ar.	<i>Abdumalik</i>	E	Ar.	<i>Cemil</i>	E	Ar.

AD	Kız- erkek	Köken	AD	Kız- erkek	Köken	AD	Kız- erkek	Köken
<i>Bahlı</i>	K	Far., Tk.	<i>Abduraşit</i>	E	Ar.	<i>Cesminaz</i>	K	Far.
<i>Bilal</i>	E	Ar.	<i>Abdualib</i>	E	Ar.	<i>Çavuş</i>	E	Tk.
<i>Cengiz</i>	E	Moğ.	<i>Abduvakkas</i>	E	Ar.	<i>Çeşminaz</i>	K	Far.
<i>Dilbarhan</i>	K	Far.	<i>Abduvazak</i>	E	Ar.	<i>Çinar</i>	K	Far.
<i>Eyüphan</i>	E	Ar., Far.	<i>Abeş</i>	E	Ar.	<i>Deniz</i>	E	Tk.
<i>Habibe</i>	K	Far.	<i>Abuzer</i>	E	Far.	<i>Dilafruz</i>	K	Far.
<i>Habibulla</i>	E	Ar.	<i>Adabım</i>	E	Ar., Tk.	<i>Dilek</i>	K	Tk.
<i>Haciosman</i>	E	Ar.	<i>Ağabeycan</i>	E	Tk., Far.	<i>Dilnaz</i>	K	Far.
<i>Hakimcan</i>	E	Ar., Far.	<i>Ağakerim</i>	E	Tk., Ar.	<i>Dinislam</i>	K	Ar.
<i>Hanım</i>	K	Tk.	<i>Afrozum</i>	E	Far.	<i>Dinmuhammet</i>	E	Ar.
<i>Dünyadar</i>	E	Ar., Far.	<i>Mavicahtar</i>	K	Ar., Far.	<i>Tazegül</i>	K	Far.
<i>Elbek</i>	E	Tk.	<i>Mayınur</i>	K	Far., Ar.	<i>Temirli</i>	E	Tk.
<i>Elçin</i>	E	Tk.	<i>Maysarat</i>	K	Ar.	<i>Teoman</i>	E	Tk.
<i>Elşad</i>	E	Tk., Far.	<i>Medet</i>	E	Ar.	<i>Torun</i>	E	Tk.
<i>Erdal</i>	E	Tk.	<i>Mekkeyâr</i>	E	Ar., Far.	<i>Uğur</i>	K	Tk.
<i>Eler</i>	K	Tk.	<i>Melik</i>	E	Ar.	<i>Ülker</i>	K	Tk.
<i>Elif</i>	K	Ar.	<i>Mesut</i>	E	Ar.	<i>Ulugbek</i>	E	Tk.
<i>Elnara</i>	K	Tk., Ar.	<i>Metin</i>	E	Ar.	<i>Umman</i>	E	Ar.
<i>Elnur</i>	K	Tk.	<i>Mina</i>	K	Far.	<i>Ümit</i>	E	Far.
<i>Elşad</i>	E	Tk., Far.	<i>Minahanum</i>	K	Far., Tk.	<i>Vahid</i>	E	Ar.
<i>Elvan</i>	K	Ar.	<i>Mümin</i>	E	Ar.	<i>Vatan</i>	E	Ar.
<i>Emine</i>	K	Ar.	<i>Müslim</i>	E	Ar.	<i>Vatanbek</i>	E	Ar., Tk.
<i>Enverbek</i>	E	Ar., Tk.	<i>Müştek</i>	E	Ar.	<i>Velican</i>	E	Ar., Far.
<i>Esmâ</i>	K	Ar.	<i>Nasır</i>	E	Ar.	<i>Velihan</i>	E	Ar., Far.
<i>Faris</i>	E	Ar.	<i>Nenehanım</i>	K	Tk.	<i>Venera</i>	K	Rus.
<i>Fadli</i>	E	Ar.	<i>Nimetulla</i>	E	Ar.	<i>Yakub</i>	E	Ar.
<i>Fahriye</i>	K	Ar.	<i>Nizameddin</i>	E	Ar.	<i>Yeter</i>	K	Tk.
<i>Fani</i>	E	Ar.	<i>Nurali</i>	E	Ar.	<i>Yıldızhan</i>	K	Tk.
<i>Fazlı</i>	E	Ar.	<i>Nurhayat</i>	K	Ar.	<i>Yusifali</i>	E	Ar.
<i>Feyzulla</i>	E	Ar.	<i>Nurgül</i>	K	Ar., Far.	<i>Yusufağa</i>	E	Ar., Tk.
<i>Gazi</i>	E	Ar.	<i>Nurulla</i>	E	Ar.	<i>Zahadin</i>	E	Ar.
<i>Gavhar</i>	K	Far.	<i>Özcan</i>	E	Tk., Far.	<i>Zafer</i>	E	Ar.
<i>Gül</i>	K	Far.	<i>Polat</i>	E	Far.			
<i>Gülahmet</i>	E	Far., Ar.	<i>Pembe</i>	K	Far.			
<i>Güllalahan</i>	K	Far., Ar., Tk.	<i>Ragıp</i>	E	Ar.			
<i>Gülzâda</i>	K	Far.	<i>Rahim</i>	E	Ar.			
<i>Gümüş</i>	K	Tk.	<i>Ranahan</i>	K	Ar., Far.			
<i>Güvez</i>	K	Tk.	<i>Raşide</i>	K	Ar.			
<i>Hakim</i>	E	Ar.	<i>Recep</i>	E	Ar.			
<i>Hanıza</i>	E	Ar.	<i>Reis</i>	E	Ar.			
<i>Hanımzade</i>	K	Tk., Far.	<i>Rıdvan</i>	E	Ar.			
<i>Hanmirza</i>	E	Far.	<i>Rüstemcan</i>	E	Far.			
<i>İşıl</i>	K	Tk.	<i>Safnaz</i>	K	Ar., Far.			
<i>İbadet</i>	K	Ar.	<i>Sardal</i>	E	Far.			
<i>İbiş</i>	E	İbr.	<i>Sarinaz</i>	K	Far.			
<i>İlşan</i>	E	Tk., Ar.	<i>Sarkan</i>	E	Far., Tk.			
<i>İnci</i>	K	Tk.	<i>Sibel</i>	K	Tk.			
<i>İshak</i>	E	İbr.	<i>Sitara</i>	K	Far.			

AD	Kız-erkek	Köken	AD	Kız-erkek	Köken	AD	Kız-erkek	Köken
<i>İsmihan</i>	E	Ar., Tk.	<i>Songül</i>	K	Tk., Far.			
<i>İzmir</i>	E	Yun.	<i>Şahadathan</i>	K	Ar., Far.			
<i>İzmir</i>	K	Yun.	<i>Şahbaz</i>	E	Far.			
<i>Kahraman</i>	E	Far.	<i>Şahin</i>	E	Far.			
<i>Kaptan</i>	E	İt.	<i>Şahismail</i>	E	Far., İbr.			
<i>Kara</i>	E	Tk.	<i>Şahsenem</i>	K	Far., Ar.			
<i>Karabay</i>	E	Tk.	<i>Şahyusuf</i>	E	Far., İbr.			
<i>Kızılgül</i>	K	Tk., Far.	<i>Şaniyaz</i>	K	Far.			
<i>Kiraz</i>	K	Yun.	<i>Şekernaz</i>	K	Far.			
<i>Kurban</i>	E	Ar.	<i>Şimşek</i>	K	Tk.			
<i>Laçınbek</i>	E	Tk.	<i>Şirali</i>	E	Far., Ar.			
<i>Lale</i>	K	Far.	<i>Tağdagül</i>	K	Tk., Far.			
<i>Limon</i>	K	Yun.	<i>Tamalbek</i>	E	Yun., Tk.			
<i>Malahat</i>	K	Ar.	<i>Tamar</i>	E	Tk.			
<i>Mansur</i>	E	Ar.	<i>Taştemir</i>	E	Tk.			

SONUÇ

Kişilere ad verme sorunu bir ulusun gelenek-görenekleri, yaşayışı, inançları, kısacası, onun kültürüyle yakından ilgili olduğu için her ulusun ad verme eğilimlerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Ayrıca, diğer uluslarda olduğu gibi, Ahıska kişi adlarında görülen değişimler, dilbilim açısından da büyük önem taşımaktadır.

Yukarıda incelenmeye çalışılan Ahıska Türklerinin kullandıkları kişi adlarına bakıldığında, dağınık bir şekilde hayat mücadelesini sürdürdüklerine rağmen, Türklerdeki ad verme geleneğinin Ahıskalılar arasında devam ettiğini ve kullanılan adların tarihî süreç içinde görülen kültürel etkileşim sonucunda çeşitli kültürlerden ve dillerden etkilendiğini söylemek mümkündür.

Burada değerlendirilen Ahıska kişi adlarının yapılarına bakıldığında basit ve birleşik yapıdaki adlar oldukça fazladır. Türkiye’de bir çocuğa verilen çift isim geleneği Ahıskalılarda görülmemektedir. Bu adların anlamlarına bakıldığında ise Ahıska kişi adlarında genel olarak din, tabiat, hayvan ve bitki adları, dilek bildiren kelimeler tercih edilmiştir. Bunların arasında en yaygın olanlar ise dinle alakalı olanlardır.

Bu yazımızda yer alan kişi adları Ahıskalılarda kullanılan adların sadece bir kısmıdır. Amacımız kişi adlarının yapı ve anlam açısından değerlendirilmesi olduğundan burada yer alan adlar genel olarak sıklık derecesi bakımından en çok karşımıza çıkan adlar değildir. Yine de bu adların sıklık kullanımına bakıldığında, tabloda belirtildiği gibi erkek adlarından en çok tercih edilenler Muhamet, Ahmet, İbragim, İslam, İsmail, Rüstem, Ali, Süleyman, Murat, Enver, Mamet, Mustafa, İskender, Bahtiyar,

İsrafil, Sabir, Bayram, Köşeli, Osman; kız adlarından ise Fatıma, Leyla, Nergis, Dilbar, Farida, Firuza, Gülnara, Mavi, Gülçehre, Dilara, Gülnar, Güneş, Yıldız, Zöhre, Zülfiye'dir. Köken bakımından ise en çok tercih edilen adlar ise Arapça ve Farsça kökenlidir.

KISALTMALAR VE KAYNAKLAR

Ar.	: Arapça
E	: Erkek
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
İbr.	: İbranice
İt.	: İtalyanca
K	: Kız
Moğ.	: Moğolca
Rus.	: Rusça
Tk.	: Türkçe
Yun.	: Yunanca

Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dil Bilim*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 439, Cilt III, Ankara 1998.

Boz, Erdoğan, "2001 Yılında Afyon'da Verilen Çocuk Adları", Türk Dili, TDK Yayınları, S. 619, s. 17-24, Ankara 2003.

Boz, Erdoğan, "Türkiye Türklerinde Kişi Adı Olarak Meyve Adları", AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C. V, S. 1 Haziran, 29-36, Afyon 2004.

Bursa Ahıskalı Göçmen Türkleri Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Derneği Kayıt Defterleri, Mesken/BURSA.

Bursa Ahıska Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği Kayıt Defterleri, Zümrütevler/BURSA.

Çağbayır, Yaşar; *Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı – Ötüken Türkçe Sözlük, C. I, II, III, IV, V*; Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.

Devellioğlu, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 11. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1993.

Gül, Bülent, "Kırım-Tatar Türklerinde Kişi Adları", *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları*, 2001/2, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Ankara 2001.

Kanun No: 3835, “*Ahıskalı Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun*”, Kabul Tarihi: 02.07.1992, Resmi Gazetede Yayımlandığı Tarih: 11.07.1992, Sayı: 21281, Ankara.

Kibar, Osman; *Türk Kültüründe Ad Verme – Kişi Adları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

Kurul, “Ad Koyma”, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 1, s. 332-333, İstanbul 1988.

Taş, Hülya, “Uludağ Üniversitesindeki Öğrenci Adları Üzerine Yapılan Bir Araştırma”, *Milli Folklor Uluslararası Halkbilimi Dergisi*, Sayı 65, Bahar Ankara 2005.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.

<http://www.tdk.org.tr>, Kişi Adları Sözlüğü.